

Hr. Holger Lauritssøn, sognepræst til Aafjorden 1562—1612, tilhørte han en slegt av navnet Buck eller Buch?

Av Olaus Schmidt.

Hr. Holger Lauritssøn var iflg. Erlandsens »Biographiske Efterretninger om den nordenfjeldske Geistlighed« pag. 209 den tidligst kjendte sognepræst til Aafjorden (i det nuv. Sør-Trøndelag fylke), et embede som han beklædte i femti ar fra 1562—1612. Han var Jubellærer og omtales i Treschows samling (pag. 236—237). Ifølge oplysning i sønnens nedenfor omtalte »Stambog« døde han i Aafjorden 21. februar 1612; han blev iflg. samme Kilde begravet (nedsat under kirkens gulv) 1. mars s. å. »Han levede i 80 Aar, var Menighedshyrde i Aafjorden 50 Aar; res. Kapell. i Nærøe 6 Aar, begyndte sin geistlige Virksomhed 24 A. gl.« anfører sønnen videre. I hr. Holgers gravskrift oplyses det at han var prestesøn, men noget kjendskap til hans oprindelse utenom dette findes ikke. »Trundhiems skole til disciplin holt hand dog sig med flid og Vind« heter det i gravskriften. Sandsynligvis har hans far da været prest nordenfjelds. Hvem hr. Holgers hustru var, vet man heller ikke.

Om hr. Holger Lauritssøns efterslegt oplyser Treschow og efter ham Erlandsen at han hadde syv barn av hvilke man dog kun kjender de to sønner, Hans og Laurits, som begge blev prester nordenfjelds. I likket med så mange av sine landsmænd fra »de arktiske egne« hadde disse hr. Holgers to sønner fra sin universitetstid i »det lærde tidsrum« beholdt betegnelsen »Arctander« som slægtsnavn. Dette var også tilfældet med hr. Holgers sønnesøn, Holger Hanssøn Arctander, hvis digt *Encomiolon Norvegianum*¹⁾ har bevaret hans navn fra forglemmelse tiltrods for at hans skjæbne ellers er ukjendt.

De mange enkelte prester og presteslegter Arctander som i det 17de og 18de århundrede forekommer særlig nordenfjelds og i Nordland har fristet til forsøk på at finde indbyrdes forbindelse mellem disse og deres tilknytning til den yngre, endnu eksisterende familie av dette navn. I dette tidsskrift I R. III B. pag. 163 f. har historikeren O. A. Overland offentliggjort den ovenfor citerte gravskrift over hr. Holger Lauritssøn og i forordet hertil skriver Overland bl. a.: »Hans (o: hr. Holgers) Sønnesøn antog Navnet Arctander, men Forbindelse mellem ham og den nulevende Familie af dette navn kan ikke paavises (se Stamtavler over Familierne

¹⁾ Jfr. Roar Tank i festskr. til Ludv. Daae, s. 132 flg.; Yngvar Nielsen i Norges Historie IV. 2. s. 153 flg. og Francis Bull i Norsk Biografisk Leksikon, I s. 204.

Breder, Preus og Arctander udg. af M. Arnesen og I Hesselberg, Chr. a. 1876 S. 163)«. Et fælles »slegtsnavn« av den art som Arctander etc. og som forekommer i de her omhandlede tidsrum berettiger selvfølgelig ikke til nogen antagelse om genealogisk forbindelse mellem de respektive personer og slechter i sin almindelighet.

Oplysningerne om hr. Holger Lauritssøns agnatiske descendents forøvrig er meget sparsomme. Hans søn og successor i Aafjordens sognekald, hr. H a n s H o l g e r s ø n¹⁾ var far til den tidligere nævnte Holger Hanssøn Arctander. Hr. Holgers anden søn, hr. L a u r i t s H o l g e r s ø n²⁾, der døde som resid. Kapellan til Trondhjems Domkirke 30. oktober 1629 hadde i sit ekteskap med Birgitte Bernhoft iflg. optegnelserne i hans Stambog³⁾ ialt 12 barn, men det er kun fire av disse hvis livsskjæbne man kjender nærmere. Det er fire døtre hvis descendents er forgrenet i en række av de ældre kjendte nordenfjeldske og nordlandske presteslegter. Om denne hr. Laurits Holgersøns kognatiske descendents, hvori bl. a. Nordlands udødelige digterprest P e t e r D a s s blev indgiftet, vil man i den trykte stamtavle over familien Bernhoft, pag. 108 f. og 235 f., finde fyldige oplysninger.

Støttet til et par fund i Statsarkivet i Trondhjem tror jeg at være blit sat istand til at kaste noget mere lys over hr. Holger Lauritssøns agnatiske descendents. På forskjellige steder finder jeg denne angivelige descendents benævnt med slegtsnavnet B u c k ell. B u c h og de spor dette har ledet mig ind på, gir efter min mening grund til at anta at hr. Holger Lauritssøn har tilhørt en slekt av dette navn.

Mellem årene 1715—1719 verserte der en sak ang. en skattefri gård for kapellanen i Tingvolds prestegjeld på Nordmør. I sakens anledning holdtes der under ²⁵/₉ 1715 astedssag på gården Hoem i Tingvold⁴⁾ og som vidne her optrær Ole Eriksen Treekrem, 74 år gl., hvis vidnegrov går ut på at han i sin ungdom tjente hos presten J a c o b B u c k som bodde på H o e m. Nogen prest av dette navn anføres ikke i Erlandsens prestehistorie. Derimot anfører han som resid. Kapellan til Tingvold mellem årene ca. 1664—1668 hr. Jacob Hanssøn Hoem som bodde på gården Hoem (hvilket gårdsnavn altså uegentlig er tillagt ham som familienavn) og som blev jordet i Tingvold 31. juli 1668.¹⁾ At han imidlertid er identisk med hr. Jacob Buck, som nævnte vidne har tjent hos, er hævet over tvivl. Erlandsen opplyser videre at hr. Jacob Hanssøn før han kom til Tingvold tidligere hadde været Kapellan til A a f j o r d e n.

¹⁾ Erlandsen, l. c. pag. 209.

²⁾ Erlandsen, l. c. pag. 51.

³⁾ Nu i den Thott'ske samling nr. 563. 8 i det store kgl. Bibliotek i Kbhvn. Jfr. »Om Sten Jakobsen Wirtmann og Holger Lauritssens Stambog« af Bibliotekssekretær C. Behrend, dette tidsskrifts VII R. 5. Bind pag. 111 f.

⁴⁾ Nordmør Tingprotokol Nr. 12, fol. 60.

Sogneprest her var på det tidspunkt hr. Jacob Hanssøn gjorde sådan tjeneste, netop hr. Holger Lauritssøns søn og successor. hr. Hans Holgersen. Efter hr. Jacobs tilnavn Hanssøn og efter hvad jeg her nedenfor videre skal utvikle, er det al grund til at slutte at hr. Jacob Hanssøn (Buck) i Tingvold har været søn av hr. Hans Holgersen i Aafjorden.

I kirkebok for Aafjordens prestegjeld for årene 1750—1779, pag. 149, finder man en oplysning som er av stor interesse i denne forbindelse. Under 3. mai 1761 anføres nemlig:

»Nedsat med jords Paakastelse afg. Mand Ole Hansen Buk (sidste Descendent her p. Stedet af fordums Sogneprest i Kaldet Hr. Holger Lauridsen) gl. 72 Aar.«²⁾

Oplysningen er bemerkelsesværdig i flere henseender. Det var i 1761 et halvandet århundrede siden hr. Holger Lauritssøn var død. Ole Hansen Buch (ell. Buck) har efter alt at dømme, ihvertfald i sine senere år, hat en litet fremtrædende social position idet det i de nærmest foregående år sees at han jevnlig har fåt av kirkens fattigblok. Traditionen om hans nedstamning fra sognets ældste kjendte sogneprest må allikevel ha holdt sig sterk.

Hvordan skal man så få knyttet denne mand til hr. Holger Lauritssøns descendents?

Ved at forfølge hans ascendants, som man finder sikre spor efter i Aafjorden, vil man med en til visshet grænsende sandsynlighet kunne knytte forbindelsen saaledes:

- I. Hr. Holger Lauritssøn, sogneprest til Aafjorden 1562—1612.
- II. Hr. Hans Holgersen, faderens successor i embedet. En søn av ham har utvivlsomt været:
- III. Nathanael Hansen Buch, handelsmand og udliggerborger fra Trondhjem, efter hvem skifte holdtes på Atserø (nuv. Assurøy) i Aafjorden 21. mai 1685. I sit ekteskap med Gjertrud Petersdatter hadde han følgende 3 barn:
  - IV a. Hans Nathanaelsen Buch, handelsmand på Atserø efter faderen. Under $18/8$ 1704 selger han til Lorentz Marcussen Holst i Trondhjem »nogle Strandhuse ved Atserøsjøen i Aafjorden« som er ham tillagt i arv efter faderen¹⁾. Ved folketællingen i 1701 var han 55 å gl. og hadde da to sønner:
    - V 1. Ole Hansen Buch, 15 år gl. i 1701, begravet i Aafjorden 3. mai 1761. Se ovenfor.
    - V 2. Hans Hansen Buch, 4 år gl. 1701. Videre skjæbne ukjendt.

¹⁾ Erlandsen l. c. 454 f.

²⁾ Uthævelserne er gjort av mig.

IV b. Peder Nathanaelsen Buch, capitaine des armes, angives i et skifte i 1699 bosat på Bragernæs. Han var fader til løytnant ved kaptein Døderleins kompani Nathanael Pedersøn Buch, gift 1) med Charlotte Amalie Schade, begravet i Akershus Slotsmenighet 29. novbr. 1743 og 2) med Helene Sophie Gutschwager til hvem han var blit viet i nævnte menighet 8. oktbr. 1745. I dette andet ekteskap hadde løytnant Nathanel Buch sønnen Johan Friedrich v. Leben Buch, døpt i Akershus Slotsmenighet 5. mai 1747 og død på gården Torildmoen i Overhallen novbr. 1815. Johan Friedrich v. Leben Buch optrær ikke sjelden som leiligheds poet i Trondhjems Adresseavis i slutn, av 18de og beg. av 19de Århundrede²).

IV c. Kristence Nathanaelsdtr. Buch, død i Trondhjem i Oktober 1703.

Gift 1) med foged i Fosen Rasmus Jensen, efter hvem skifte holdtes på Fjeldvær i Fosen 4. oktbr. 1687.

Gift 2) med pastor til Hevne hr. Gjert Mummé død i mai 1691³).

Iflg. den her gjengitte opstilling er altså Nathanael Hansen Buch, III led, søn av hr. Hans Holgersen i Aafjorden. Det som først og fremst støtter denne antagelse er: den genealogiske kronologi mellem disse to led, Nathanaels tilnavn Hansen og hans døpe- navn Nathanael som vi træffer på i hr. Holger Lauritssøns mandlige descendets i begge linjer (hr. Laurits Holgersøns og Birgitte Bernhofts søn Nathanael el. Natan, født 8. august 1611. Jfr. bl. a. Bernhoft-stamtavlen pag. 112).

Bruken av familie-navn blir som bekjendt mere og mere almindelig både blandt embeds og borgerstanden i vort land i løbet av det 17de og 18de århundrede. Ad to vejer, til forskjellig tid og sted, tror vi da at kunne knytte navnet Buch el. Buck til hr. Holger Lauritssøns mandlige descendents, en omstændighet hvorav vi vel tør slutte at dette var hr. Holgers eget slektsnavn.

¹) Pantebok og auktionsprot. for Fosen sorenskr. 1704—11, fol. 13.

²) Jfr. Wilh. Lassens stamtavle over familien Wibe-Lund, pag. 39, noten.

³) Erlandsen, l. c. 224. Her er anført at han var gift med Catharina Glad, som ma ha været hans første hustru. Ekteskapet med Kristence Buch kjender Erlandsen derimot ikke.